

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-165.2026.08>

УДК 376.1.01(091)

Козлюк Ольга Андріївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти
імені професора Т. І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0000-0002-6948-327X>
e-mail: olga.k.rdgu@gmail.com

Войтович Оксана Василівна,
старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти імені професора Т. І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0000-0002-1506-7959>
e-mail: nksysha@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ РОБОТИ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті висвітлено актуальність використання сучасних методів в освітньо-корекційному процесі з дітьми з особливими освітніми потребами. Ефективність та результативність корекційної роботи з дітьми з ООП на даний момент є однією з актуальних проблем спеціальної педагогіки. У діяльності вчителя-логопеда, використання методів суміжних наук (педагогіки, психології, психотерапії, нейропсихології, різних видів мистецтва) набувають все більшого значення. Поставлено акцент на тому, що різноманітність методів в освітньо-корекційному процесі допомагає досягненню максимально можливих успіхів дітей з особливими освітніми потребами. З огляду на комплексність нові методи та технології, не вимагаючи особливих зусиль, оптимізують процес корекції порушень розвитку дітей, стабілізують їх соціально-емоційний стан. Тому на сучасному етапі фахівці, які працюють з дітьми з ООП, використовують велику різноманітність методів (як традиційних, так й інноваційних). Здійснено аналіз найпоширеніших методів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Особливу увагу приділено таким методам як психокорекційні методи, арттерапевтичні методи, нейрокорекційні методи. Розкрито їх можливості, ефективність в роботі фахівців спеціальної освіти.

Зроблено висновок проте, що лише поєднання традиційних та інноваційних методів, творче їх використання може показувати високі результати в освітньому та корекційному процесі. Діти на таких заняттях не тільки вдосконалюють свою слухо-зорово-тактильно-вестибулярну чутливість, але й підвищують мовленнєву та пізнавальну активність, розвивають свої адаптивні можливості, соціалізуються. Перспективами подальших досліджень є вивчення можливостей методів суміжних наук фахівцями спеціальної освіти, розробка таких технологій, які б враховували особливості кожної дитини, її інтеграцію в освітній процес.

Ключові слова: методи спеціальної педагогіки, освітньо-корекційний процес, діти з особливими освітніми потребами, сучасні методи спеціальної освіти, психокорекційні методи, арттерапевтичні методи, нейрокорекційні методи, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Сучасна спеціальна педагогіка знаходиться в постійному активному пошуку шляхів вдосконалення й оптимізації процесу навчання і розвитку дітей на різних вікових етапах та в різних освітніх умовах. Спеціальна педагогіка використовує найбільш ефективні нетрадиційні для неї методи та прийоми суміжних наук (педагогіки, медицини, психології, нейролінгвістики та ін.), адаптує їх до своїх потреб. Вивчення можливостей різних методів та засобів поширене явище в сучасній науці. Адже, розвиток дитини з індивідуальними особливостями розвитку потребує корекції не лише певної порушеної функції, а й усієї когнітивної сфери. Особливості корекції, розвитку та навчання дитини з особливими освітніми потребами в сучасному суспільстві є досить актуальними, оскільки відбувається оновлення всієї системи спеціальної освіти, зміни у технологіях та методах роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. На сьогодні спеціальна освіта має нові виклики та завдання, пов'язані не лише з навчальними труднощами дітей із особливими освітніми потребами. Зокрема, важливим питанням є розуміння причин порушень та шляхів їх корекції залежно від індивідуальних особливостей їх прояву (а не лише знання діагнозу), розвиток можливостей дитини, її соціальна адаптація.

У Національній стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердженому операційному плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки (від 7 червня 2024 р. № 527-р) зазначено основні стратегічні цілі та завдання освіти дітей з ООП та визначено сучасний підхід до сприйняття особи з особливими освітніми потребами [4]. Зокрема, забезпечити підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо роботи з особами з особливими освітніми потребами. Також затверджено Професійний стандарт на групу професій «Вчитель-логопед», «Логопед» (2024), де прописано компетентності фахівця, його уміння та навички [5]. А це означає, що педагогічні працівники мають володіти методами та технологіями необхідними для організації та забезпечення освіти для кожного здобувача освіти з особливими освітніми потребами. Саме тому проблема вибору методів у роботі з дітьми є актуальною. Проте велике різноманіття методів не означає ефективність, а можливість обрати саме ті, які є дієвими. Тож фахівці мають орієнтуватись в сучасних підходах до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, вміти їх застосовувати, бачити ефективність та результативність своєї діяльності.

Сучасні публікації та дослідження в спеціальній педагогіці роблять акцент на впровадженні досить широкого спектру методів, які є достатньо інноваційними для спеціальної освіти. Зокрема, застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), цифровізації освітнього процесу, індивідуалізації методів корекції для дітей з особливими освітніми потребами та використання дистанційних форм навчання (О. Качуровська, Н. Кравець, С. Миронова, М. Шеремет та ін.) [8].

Дослідження психокорекційних технологій в спеціальній освіті теж є досить новим напрямом в нашій країні. Зокрема, застосуванням ефективних сучасних технологій і засобів арт-терапії у спеціальній освіті висвітлюють у

своїх роботах Є. Свистівська, З. Ленів, Т. Підлужна, О. Соловей, В. Литвиненко, Ю. Рібцун, Л. Гаврильченко, Г. Беденко, М. Поваляєва та інші.

Ще одним ефективним міждисциплінарним підходом є нейрокорекція, яка здатна інтегрувати логопедичні, психотерапевтичні та нейропсихологічні методики щодо подолання порушень розвитку дітей та спрямовані на активізацію компенсаторних механізмів мозку, гармонізацію емоційного стану дітей [7].

У дослідженнях учених Є. Богданової, І. Дичківської, О. Смолянової, І. Сухопарої, М. Тимошук розкрито основні принципи, ознаки, сутність, педагогічні умови едьютейнменту в освітньому процесі та особливості використання зазначеної технології на теренах сучасної української освіти (С.Хівріч), у дошкіллі (К.Крутій) [2].

Мета статті – теоретично обґрунтувати та систематизувати сучасні методи спеціальної педагогіки й визначити особливості їх застосування в освітньо-корекційному процесі з дітьми з особливими освітніми потребами.

На нашу думку, ефективність освітньо-корекційного процесу з дітьми з особливими освітніми потребами значною мірою залежить не від кількості використаних методів, а саме від їх обґрунтованого добору та поєднання. У процесі аналізу наукових джерел і практичного досвіду фахівців спеціальної освіти нами було визначено низку принципів, які доцільно враховувати при виборі сучасних методів роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Перш за все, це принцип комплексності, який передбачає поєднання педагогічних, психологічних, логопедичних, психокорекційних та нейропсихологічних методів з метою цілісного впливу на розвиток дитини. Корекція має бути спрямована не лише на окрему порушену функцію, а й на розвиток когнітивної, емоційно-вольової та соціальної сфер.

Важливим є принцип індивідуалізації, що полягає у врахуванні типу порушення, вікових та психофізичних особливостей дитини, рівня сформованості мовлення, емоційного стану, а також її адаптивних можливостей. Важливо, що один і той самий метод може мати різну ефективність залежно від індивідуальних потреб дитини.

Не менш значущим є принцип міждисциплінарності, який передбачає використання методів суміжних наук (психології, нейропсихології, психотерапії, мистецтва) у тісній взаємодії з традиційними педагогічними та логопедичними підходами. Такий підхід сприяє розширенню корекційного інструментарію фахівця спеціальної освіти та сприяє підвищенню результативності його роботи.

Також доцільно дотримуватися принципу поєднання традиційних та інноваційних методів, оскільки інноваційні технології (ІКТ, арттерапія, нейрокорекція, едьютейнмент) не повинні повністю замінювати класичні методи, а мають доповнювати їх, підвищуючи мотивацію та активність дітей.

В епоху цифровізації неможливо обійтись без застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та дистанційного навчання в спеціальній педагогіці. Це свідчить про актуальність окресленої проблеми в

аспекті розгляду практичних прийомів використання цих засобів, які дають принципово нові можливості вдосконалення корекційної діяльності. ІКТ спрощують доступ до освітніх інформаційних платформ, покращують функціональні можливості та ефективність управління засобами навчання, сприяють доступу до міжнародних інформаційних ресурсів у галузі освіти, науки та культури.

Використання засобів ІКТ в освітньо-корекційному процесі дозволяє підсилювати традиційні методи і засоби навчання сучасними, що сприяє підвищенню інтересу дітей матеріалу, що вивчається, покращити якість освітньо-корекційної роботи, та значно полегшити роботу педагогів. Організація діяльності з дітьми має свою специфіку, вона повинна бути емоційною, яскравою, з залученням великої кількості ілюстративного матеріалу, з використанням звукових і відеозаписів. Все це дозволяють забезпечити засоби ІКТ з їх мультимедійними можливостями. Ще однією перевагою використання ІКТ є те, що вони дозволяють уникнути бар'єрності у доступі до інформації, а також у зв'язку із місцем проживання особи. Разом з тим варто пам'ятати, що жодні технології не можуть замінити живого спілкування педагога з дитиною. Саме тому використання засобів ІКТ повинно бути вдало поєднаним із реальним спілкуванням у системі дитина-педагог. До таких засобів належить мультимедійні презентації, мобільні застосунки, відео та аудіозаписи, спеціалізовані програми для дітей з різними мовленнєвими порушеннями, розладами аутистичного спектру, порушеннями зору та слуху, опорно-рухового апарату.

Сьогодні педагоги активно використовують цифрові засоби, вибір яких залежить від типу порушення, вікової категорії особи з порушенням мовленнєвого розвитку, наявності супутніх захворювань та технічних можливостей (С. Цимбал-Слатвінська) [8]. Зокрема, за допомогою платформ для аналізу мовлення можна збирати дані про мовленнєву активність особи з порушенням мовленнєвого розвитку, що допомагає виявити зміни і коригувати логопедичний процес. Упровадження таких цифрових інструментів, на думку дослідників, доповнює традиційні методи, підвищує мотивацію дітей через ігрові елементи, здійснює дистанційне навчання та консультування батьків та педагогів, адаптує цифрові інструменти до індивідуальних потреб конкретної дитини, допомагає збору та аналізу отриманих даних (доповнює діагностику).

У практиці роботи спеціальних педагогів поширеним є досвід застосування зарубіжних технологій, які показали свою ефективність у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Зокрема, С. Цимбал-Слатвінська вказує на ефективність англійських програм Articulation Station, Speech Blubs, Speech Therapy, Tactus Therapy та інші додатки, що дозволяють дітям тренувати вимову звуків через ігрові вправи, розвивають артикуляційні навички через анімаційні вправи та інтерактивні ігри; Lingraphica: платформа для осіб з афазією та іншими порушеннями мовлення, яка допомагає розвивати слухову увагу та фонематичний слух [8].

Прикладами сучасних інструментів є продукти з інтерактивного комплексу

Бріолайт пакет «Логопедія», який складається з інтерактивної проєкційної підлоги, інтерактивної пісочниці, інтерактивної мультитач-панелі, інтерактивного розвивального столу, інтерактивного дзеркала з функцією запису аудіо та відео та іншого обладнання. Ефекти з пакету орієнтовані на закріплення матеріалу, контролю динаміки розвитку, а також для залучення дитини до навчання шляхом гейміфікації занять. Серед відомих українських розробок можна назвати: комп'ютерний україномовний навчально-програмний комплекс «Адаптація-Лого», комп'ютерну програму «Домашній Логопед-intellect» та Інтернет-застосунок «Балакунчик», логопедичний тренажер «Дельфа-142» (для роботи з дітьми з затримкою психічного розвитку), який призначений для корекції порушень голосу і звуковимови, розвитку когнітивної та емоційно-вольової сфери, та багато інших.

У подальшому всі ці технології будуть лише вдосконалюватись і все ширше використовуватись на заняттях з дітьми, тому ігнорувати їх і не знати їх особливості сучасний спеціальний педагог не можна.

Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій у спеціальній педагогіці має низку переваг порівняно з традиційними методами, зокрема забезпечує підвищення мотивації дітей, індивідуалізацію освітньо-корекційного процесу, розширення доступу до навчальних ресурсів та можливість дистанційної підтримки. Водночас ефективність застосування ІКТ залежить від дотримання педагогічної доцільності, вікових та психофізичних особливостей дитини, а також рівня професійної підготовки фахівця. Обмеженнями щодо використання цифрових засобів можуть бути перевантаження сенсорної сфери дитини, зниження якості живої комунікації та технічні можливості освітнього закладу. Ми вважаємо, що найбільш ефективним є застосування ІКТ у роботі з дітьми з порушеннями мовлення, затримкою психічного розвитку та розладами аутистичного спектру за умови поєднання цифрових інструментів із традиційними методами корекційної роботи. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють навіть немовленнєвим дітям спілкуватися за допомогою різноманітних гаджетів, комп'ютерних програм і застосунків.

Методологічні і теоретичні основи психокорекційної роботи з дітьми з психофізичними порушеннями в розвитку закладені багатьма психологами та психіатрами в ХХ ст. На сьогодні зарубіжний досвід охоплює достатньо велику різноманітність психокорекційних технік у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Успішно розробляються різні програми психологічної корекції: в руслі психодинамічного, когнітивно-поведінкового, тілесно-орієнтованого та інших напрямів з дітьми з особливими освітніми потребами.

Для дітей з розладами аутистичного спектру:

– АВА-терапія. Терапія полягає в аналізі поведінки дитини: на бажаних поведінкових реакціях вона фокусується, а небажані мінімізує.

– ТЕАССН-програма Р. Райхлера і Г. Месібова. Увага приділяється розвитку невербальної комунікації. Основою програми є чітка організація простору і часу з акцентом на візуалізацію.

– Групова терапія. Мета – є стабілізація емоційної сфери дитини. Цей процес відбувається через підтримку ритмом групи, яка приймає дитину як рівноправного учасника. Допомагає формувати навички самообслуговування та стимулює інтелектуальний розвиток через структуровані імітаційні вправи.

– Комуникативна терапія, підкріплена музикою. Основна мета терапії – створення умов для діалогічного спілкування. Завдяки музиці імітуються голосові та дихальні звуки, моделюються просодична і лексична структура фрази.

– Психогімнастика – розвиток розуміння власних емоційних станів та інших людей.

Для дітей з затримкою психічного розвитку:

– Психотехніки, спрямовані на розвиток когнітивних процесів та поведінки. Їх є дуже багато, спрямовані на розвиток уваги, мисленнєвих процесів, сприймання.

– Мнемотехніки. Спеціальні методи і способи, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій.

– Сенсорна інтеграція. Використання сенсорних стимулів, які активізують різні функції центральної нервової системи, що дозволяє більш ефективно розвивати пізнавальну активність дитини. Передбачає спеціально створене ігрове середовище.

– Кінезітерапія. Формування навиків та вмінь концентрувати увагу, елементів самоконтролю, формування просторової орієнтації, вміння діяти за зразком та словесною інструкцією під час руху, розвиток загальної та дрібної моторики, графомоторика, координація роботи півкуль головного мозку дитини.

Для дітей з тяжкими порушеннями мовлення:

– Су-джок терапія. Метод психолого-педагогічної корекційної роботи шляхом впливу на їхні біологічно активні точки, що розташовані на кистях, за допомогою спеціальних масажних куль. Допомагає нормалізувати тонус м'язів, опосередковано стимулює мовленнєві зони у корі головного мозку дитини.

– Дихальна терапія. Допомагають вирівняти темп дихання при мовленні, врівноважити емоційний стан, зняти тривогу, вміння самозаспокоюватись профілактика невротичних станів.

– Нейрокорекція. Метою нейрокорекції є активізація нейропластичних процесів мозку, відновлення балансу між різними функціональними системами та забезпечення умов для компенсаторної перебудови мовленнєвої діяльності, навчання дитини керувати власною мозковою активністю.

– Сугестивні методи терапії. Навіювання та самонавіювання при роботі з тяжкими мовленнєвими порушеннями.

– Метод покрокової десенсибілізації ефективно використовують для подолання стресових ситуацій (фобії та тривожні розлади) у роботі при заїканні [3].

Це далеко не весь перелік можливих психологічних технік, які можна

використовувати у роботі з дітьми. Кожна галузь спеціальної педагогіки має свої сучасні технології в рамках психокорекції.

Отже, психокорекційні та нейрокорекційні методи мають суттєві переваги порівняно з традиційними педагогічними підходами, оскільки спрямовані не лише на формування окремих навичок, а й на глибинну корекцію психоемоційного стану, поведінкових реакцій та нейропсихологічних механізмів розвитку дитини. З досвіду роботи з дітьми з ООП можемо стверджувати, що їх використання сприяє активізації компенсаторних можливостей нервової системи, стабілізації емоційної сфери та підвищенню адаптивності дітей. Водночас ці методи потребують високого рівня фахової підготовки спеціалістів, міждисциплінарної взаємодії та чіткого дотримання індивідуального підходу. Найбільш ефективними психокорекційні й нейрокорекційні методи є у роботі з дітьми з розладами аутистичного спектру, затримкою психічного розвитку, тяжкими порушеннями мовлення та поєднаними порушеннями розвитку.

Сучасна спеціальна педагогіка в пошуках ефективних методів роботи з дітьми з особливими освітніми потребами часто орієнтується на використання засобів мистецтва. До них належать використання образотворчої діяльності, музики, танцю, експресивних рухів, художнього слова, драматичного мистецтва та інших форм творчої активності людини. Фахівці, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами відмічають, що використання таких методів на заняттях покращує результативність, сприяє налагодженню контактів з дитиною, покращує включеність дитини у групову взаємодію без примусу. На сьогоднішній день арт-терапія в широкому розумінні містить в собі: ізотерапію (терапевтичний вплив засобами образотворчого мистецтва), бібліотерапію (терапевтичний вплив читання), казкотерапію, музикотерапію, вокалотерапію, драмтерапію, танцювально-рухову терапію, пісочну терапію та лялькотерапію. І ці напрями на сьогодні досить активно використовують логопеди, інші фахівці в своїй роботі.

Розвиток та становлення арт-терапії в Україні пов'язаний з дослідженнями психологічного аспекту І. Дмитрієвої, У. Дутчак, Л. Куненко, О. Філь, І. Чернухи. Їх праці присвячені розгляду питань впливу психокорекційного впливу мистецтва й творчої діяльності на гармонійний розвиток дитини. Висвітлені можливості мистецьких засобів у логопедичній роботі (в діагностиці та корекції): корекції усного мовлення старших дошкільників із заїканням засобами арт-терапії (З. Ленів, 2010), корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення засобами арт-педагогіки (В. Литвиненко, 2013), арт-терапія як інноваційний підхід у роботі із дітьми з розладами аутистичного спектра (О. Коваль, 2020) та інші. Тобто, результативність використання засобів мистецтва простежується у роботі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

Арт-технологія – це освітня технологія в арт-педагогіці, яка спрямована на полегшення процесу навчання, розумової діяльності шляхом поєднання інтелектуального та художнього сприйняття світу. Вона сприяє розвитку

цілісної гармонійної особистості, прилучає учнів до духовних цінностей через сферу мистецтва, а педагога наділяє системою прийомів, що забезпечують інтерес учня до отримання знань з предмету, сприяють розвитку пам'яті, уваги, інтуїції, адаптації особистості в сучасному суперечливому світі. Це, безумовно, на сьогоднішній день є інновацією в сучасній педагогічній науці [1].

Арт-терапевтичні технології мають полісенсорну основу (оскільки впливають комплексно на слухові, зорові та кінестетичні відчуття), і можуть використовуватись не лише як допоміжні засоби корекції порушень у дітей. Кожна дитина має схильність до мистецьких видів діяльності, тому застосування елементів творчості в процесі корекційно-педагогічної роботи з дітьми, не тільки сприяє розширенню уявлень щодо навколишнього світу, а й удосконалює їх мовлення, стимулює та розвиває словесну творчість, розвиває когнітивні процеси.

Ще одним важливим аспектом використання арт-терапії є створення за їх допомогою відповідних умов навчання, виховання та корекції. Вони забезпечують активну взаємодію всіх дітей і педагога, під час проведення занять різного типу таким чином, щоб дитина не відчувала тиску, примусу, негативної оцінки, боязні, що робить чи говорить щось не так, а також – підсилення енергетичного потенціалу організму дитини (І. Павлов, В. Тарасун та ін.) [6]. Діти досить охоче включаються в роботу, яка пропонує творче виконання завдання, покращує емоційний стан, і це позитивно впливає на мотивацію їх діяльності.

Н. Дорошенко визначає цілі, яких досягають педагоги, використовуючи засоби арт-терапії:

1. Виховні. Передбачають взаємодію з дітьми, що мають порушення мовлення. Зокрема це навчання коректного спілкування, співпереживання, дбайливим взаєминам з однолітками і дорослими.

2. Корекційні. Передбачають зміну ставлення до себе (підвищення самооцінки), формування правильних поведінкових патернів.

3. Психотерапевтичні. У дітей виникають відчуття психологічного комфорту, захищеності, радості, успіху. В процесі взаємодії формується атмосфера емоційної теплоти, доброзичливості, емпатійного спілкування, визнання цінності особистості іншої людини.

4. Діагностичні. Це досить ненав'язливий спосіб поспостерігати за дитиною, виявити її захоплення та особливості мовленнєвої діяльності без напруження, в природній обстановці, з'ясувати можливі методи корекції.

5. Розвивальні. Завдяки використанню різних форм художньої експресії складаються умови, при яких кожна дитина переживає успіх у тій чи іншій діяльності, самостійно справляється з ситуацією. Діти вчаться вербалізації емоційних переживань, відкритості у спілкуванні, спонтанності» [1].

Найбільш широко використовується зображувальна діяльність, яка бере участь в узгодженні міжпівкульної взаємодії і потребує участі багатьох психічних функцій. У процесі малювання активізується і конкретно-образне

мислення, що сприяє подоланню моторної незграбності; ці техніки розвивають окомір і координацію рук, фантазію, творче бачення і уяву. Колір може допомогти зняти стрес, заспокоїти або активізувати працездатність. Сьогодні визначені основні закономірності впливу кольору на психічний стан дитини. Це допомагає активізувати та розширити словниковий запас, дає уявлення про нові можливості взаємодії з предметами, дозволяє встановити граматичні закономірності при описі своїх дій, а також створює потужну психофізіологічну базу для розвитку мовлення. Ліплення та декоративно-прикладне мистецтво дають можливість зняту фізичну напругу тіла, розслабити м'язову систему (що важливо при заїканні, дизартрії та інших порушеннях мовлення), активізувати та мотивувати дитину до активного мовлення.

Популярною у використанні фахівцями спеціальної освіти є музикотерапія, яка використовується для стимуляції психічного розвитку (підвищення соціальної активності, набуття нових форм емоційної експресії, полегшення засвоєння позитивних установок), регулювання психовегетативних процесів, корекції темпу діяльності. Тісно з нею пов'язана танцювальна терапія. Танцювально-рухова терапія дозволяє розглядати рух людського тіла як послідовність мимовільних дій. Вона допомагає дитині з певними психофізичними відхиленнями позбутися страхів і проблем.

Драматерапія надає можливість самовизначитись та відтворити нові ролі, альтернативні поведінкові стилі через драматичну дію-гру. Побачити свої дії ніби зі сторони. Основою такої техніки є психодрама.

Казкотерапія розвиває творчі можливості, розширює світогляд, допомагає розвитку самопізнання й самовдосконалення, покращує взаємодію з оточуючим світом, формує здатність до протистояння негативному емоційному впливу соціального середовища.

Лялькотерапія надає можливість визначити мотиви, підсвідомі бажання, риси характеру та моделі поведінки; позитивно впливає на саморозвиток особистості, підвищує самооцінку, корегує емоційну сферу, спонукає до розвитку внутрішньої мотивації та гнучкості у прийнятті рішень.

Таким чином, арттерапевтичні методи в спеціальній педагогіці мають значну перевагу порівняно з традиційними корекційними підходами, оскільки забезпечують м'який, ненасильницький вплив на особистість дитини, активізують її емоційно-почуттєву сферу та створюють умови для самовираження. Разом із тим, ефективність цих методів, на нашу думку, залежить від системності її використання, професійної компетентності педагога та врахування індивідуальних можливостей дитини. Найбільш результативними арттерапевтичні методи є у роботі з дітьми з порушеннями мовлення, емоційно-вольовими порушеннями, розладами аутистичного спектру та труднощами соціальної адаптації.

Інноваційною високоефективною технологією в спеціальній педагогіці є едьютейнмент у мультисенсорному середовищі [2]. Це інноваційна технологія навчання і розглядається як сукупність технічних та дидактичних засобів, заснованих на концепції навчання через розвагу. Яскравість, інтерактивність,

оригінальність, привабливість сучасного обладнання сприяє швидкому встановленню емоційно-позитивного контакту дитини з фахівцем. Таке мультисенсорне середовище має потужний корекційно-розвитковий, корекційно-освітній та профілактичний потенціал. Граючи і взаємодіючи з певними модулями і стимуляторами в темній сенсорній кімнаті під керівництвом логопеда, діти не тільки вдосконалюють свою слухо-зорово-тактильно-вестибулярну чутливість, але й підвищують мовленнєву та пізнавальну активність. У ході корекційної роботи фахівці використовують едьютейнмент-прийоми: автивізації, релаксації. Робота передбачає поетапність, зокрема у релаксаційному блоці діти поєднують виконання вправ з використанням музики та світла, для зняття психоемоційної та м'язової напруги. Це створює позитивну атмосферу і викликає м'язове розслаблення, підвищує концентрацію уваги дітей та мотивацію до виконання завдань.

Висновки. Узагальнюючи результати теоретичного аналізу, можна дійти висновку, що на сучасному етапі розвитку спеціальної педагогіки відбувається суттєве розширення методичного інструментарію спеціального педагога для освітньо-корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Оновлення нормативно-правової бази, упровадження інклюзивних підходів та міждисциплінарної взаємодії зумовлюють необхідність переосмислення традиційних методів та активного використання інноваційних технологій у практиці фахівців спеціальної освіти.

У ході дослідження встановлено, що найбільш ефективним є комплексний підхід, який передбачає поєднання традиційних педагогічних методів із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, психокорекційними, арттерапевтичними та нейрокорекційними методами. Таке поєднання сприяє не лише корекції окремих порушень розвитку, а й гармонійному розвитку особистості дитини, стабілізації її психоемоційного стану, підвищенню мовленнєвої та пізнавальної активності, розвитку адаптивних і соціальних навичок.

Доведено, що ефективність застосування сучасних методів у спеціальній педагогіці значною мірою залежить від дотримання принципів індивідуалізації, комплексності та міждисциплінарності, а також від рівня професійної підготовки фахівців. Обґрунтований добір методів з урахуванням типу порушення, вікових та психофізичних особливостей дитини дозволяє досягти максимально можливих результатів в освітньо-корекційному процесі.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у поглибленому вивченні можливостей інтеграції методів суміжних наук у практику спеціальної педагогіки, зокрема психології, нейропсихології, психотерапії та арт-педагогіки. Актуальним напрямом є розробка й апробація комплексних корекційно-розвиткових програм, адаптованих до індивідуальних освітніх потреб дітей з різними категоріями порушень розвитку.

Подальшого наукового обґрунтування також потребує питання ефективності використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових та мультисенсорних середовищ в освітньо-корекційному процесі,

зокрема з урахуванням вікових та психоемоційних особливостей дітей. Важливим є вивчення умов підготовки та підвищення кваліфікації фахівців спеціальної освіти щодо використання інноваційних методів, а також дослідження результативності міждисциплінарної взаємодії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

У контексті спеціальної педагогіки як навчальної дисципліни перспективним напрямом є дослідження й оновлення змісту підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти щодо застосування сучасних методів освітньо-корекційної роботи. Доцільним є визначення переліку методичних компетентностей, необхідних для реалізації принципів комплексності, індивідуалізації та міждисциплінарності, а також розробка практикоорієнтованих модулів (кейси, тренінги, супервізія) з інтеграцією ІКТ, психокорекційних, арттерапевтичних і нейрокорекційних технологій у професійну підготовку.

Використана література:

1. Арт-технології: Навчально-методичний посібник / Уклад.: Олена Анатоліївна Мірошниченко. Житомир: ТОВ «Видавничий дім Бук-Друк», 2024. 180 с.
2. Дичківська І.М., Колупаєва А.А., Войтович О.В., Гаєвська А.В. Інноваційні технології у корекційно-логопедичній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. *Перспективи та інновації науки*, 2025: №3(49). С. 465-473. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3\(49\)-465-473](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3(49)-465-473)
3. Герасимова І. В. Методи психотерапії та психокорекції заїкання. Сучасні практики навчання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану. 2022. С. 23–25. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/6312>
4. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року. від 7 червня 2024 р. № 527-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>
5. Професійний стандарт на групу професій «Вчитель-логопед», «Логопед». Наказ Українського державного університету імені Михайла Драгоманова від 17 вересня 2024 року № 401. Наказ Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка від 18 вересня 2024 року № 104-0Д. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/658-profesijnij_standart.pdf
6. Тарасун В. В. Гра дошкільника з порушеннями мовлення: теорія і практика. Підручник. Київ: ТОВ «Книга-плюс», 2023. 364 с.
7. Шевченко Ю. М., Кондратенко В. О., Барбашова І. А., Свириденко Г. В., Таран К. О. Нейрокорекція як концептуальна основа подолання заїкання у дітей: теоретичний аналіз сучасних підходів. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова*. Випуск 105. Київ, 2025. С. 125-130. DOI <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.105.23>
8. Цимбал-Слатвінська С. В. Цифрові інструменти в логопедичних практиках. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 79. Том 2. 2025. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.2.17>

References:

1. Art-technologies [Art-based technologies]: Navchalno-metodychnyi posibnyk / Uklad.: Olena Anatoliivna Miroshnychenko. Zhytomyr: TOV «Vydavnychi dim Buk-Druk», 2024. 180 s. [in Ukrainian].
2. Dychkivska I.M., Kolupaieva A.A., Voitovych O.V., Haievska A.V. Innovatsiini tekhnologii u korektsiino-lohopedychnii roboti z ditmy z osoblyvymy osvitynymy potrebamy. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Prospects and Innovations in Science*, 2025: №3(49). S. 465-473. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3\(49\)-465-473](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3(49)-465-473) [in Ukrainian].
3. Herasymova I. V. (2022) Metody psykhoterapii ta psykhokorektsii zaikannia [Psychotherapeutic and Psychocorrectional Methods for Stuttering]. *Suchasni praktyky navchannia ta rozvytku ditei z osoblyvymy osvitynymy potrebamy v umovakh voiennoho stanu – Modern Practices of Teaching and Development of Children with Special Educational Needs during Martial Law..* S. 23–25. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/6312> [in Ukrainian].

4. Natsionalna stratehiia rozvytku inkluzyvnoho navchannia na period do 2029 roku [National Strategy for the Development of Inclusive Education until 2029]. vid 7 chervnia 2024 r. № 527-r URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
5. Profesiyni standart na hrupu profesii «Vchytel-lohoped», «Lohoped» [Professional Standard for the group of professions “Speech Therapist Teacher” and “Speech Therapist”]. Nakaz Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova vid 17 veresnia 2024 roku № 401. Nakaz Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka vid 18 veresnia 2024 roku № 104-0D. URL : https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/658-profesijnij_standart.pdf [in Ukrainian].
6. Tarasun V.V. (2023) Hra doshkilnyka z porushenniamy movlennia: teoriia i praktyka [Play of Preschool Children with Speech Disorders: Theory and Practice]. Pidruchnyk. K.: TOV «Knyha-plius». 364 s. [in Ukrainian].
7. Shevchenko Yu. M., Kondratenko V. O., Barbashova I. A., Svyrydenko H. V., Taran K. O. (2025) Neurokorektsiia yak kontseptualna osnova podolannia zaikannia u ditei: teoretychnyi analiz suchasnykh pidkhodiv [Neurocorrection as a conceptual framework for overcoming stuttering in children: a theoretical analysis of contemporary approaches]. *Naukovyi chasopys – Scientific Journal*. UDU imeni Mykhaila Drahomanova. Vypusk 105. S. 125-130. URL : <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.105.23> [in Ukrainian].
8. Tsymbal-Slatvinska S.V. (2025) Tsyfrovi instrumenty v lohopedychnykh praktykakh [Digital Tools in Speech Therapy Practice]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*. Vypusk 79. Tom 2. URL : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.2.17> [in Ukrainian].

O. Kozliuk, O. Voytovych. Features of work methods in special pedagogy at the modern stage.

The article highlights the relevance of using modern methods in the educational and corrective process with children with special educational needs. The effectiveness and outcomes of corrective work with children with special educational needs remain a pressing issue in special pedagogy. In the work of a speech therapist, the use of methods from related fields (pedagogy, psychology, psychotherapy, neuropsychology, and various types of art) is gaining increasing importance. Emphasis is placed on the fact that the diversity of methods in the educational and corrective process contributes to achieving the maximum possible success for children with special educational needs. Given their comprehensiveness, new methods and technologies optimize the process of correcting developmental disorders and stabilize children's socio-emotional state without requiring significant effort. Therefore, at the present stage, specialists working with children with special educational needs use a wide variety of methods, both traditional and innovative.

The article analyses the most common methods used in working with children with special educational needs. Special attention is paid to psychocorrectional methods, art therapy methods, and neurocorrectional methods. Their potential and effectiveness in the work of special education professionals are revealed.

It is concluded that only the combination of traditional and innovative methods, along with their creative application, can yield high results in the educational and corrective process. In such activities, children not only improve their auditory, visual, tactile, and vestibular sensitivity but also enhance their speech and cognitive activity, develop adaptive skills, and socialize. Prospects for further research include studying the possibilities of methods from related fields by special education professionals and developing technologies that consider the characteristics of each child and their integration into the educational process.

Keywords: *methods of special pedagogy, educational and corrective process, children with special educational needs, modern methods of special education, psychocorrectional methods, art therapy methods, neurocorrectional methods, information and communication technologies (ICT).*

Дата першого надходження рукопису до видання: 13.12.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації: 06.02.2026